

alles op de bon

In de boeken zitten alle tijdens de oorlogsjaren uitgegeven bonkaarten. De bonnen zijn verzameld door een ambtenaar van het Distributiekantoor in Leeuwarden.

Tijdens de bezetting verschijnen talloze bonkaarten. Mensen die zwaar lichamelijk werk doen krijgen bijzondere bonkaarten waardoor ze in de vorm van een toeslag extra voedsel kunnen krijgen. Niet alleen eten is op de bon, naast voedselbonnen zijn er ook bonnen voor onder andere textiel, fietsbanden en rookwaren.

In Friesland is er in elke gemeente een Distributiekantoor of een agentschap waar burgers op vertoon van de Distributiestamkaart de aan hen toegewezen bonnen kunnen ophalen.

Na de bevrijding blijft veel op de bon, de laatste producten zelfs tot 1950.

Op de bonnen verkrijgbare producten zoals koffie en thee.

Wanddecoratie met de hoopvolle tekst dat het ooit met de distributie zal zijn afgelopen.

distributie

Voor het merendeel van de Nederlanders betekende de bezetting vooral schaarste, distributie en gebrek. Met uitzondering van de Hongerwinter (1944-1945) is er geen echte honger in Nederland. De slechte voedselvoorziening komt vooral voort uit de bezetting en blokkades door de geallieerde mogendheden.

Om schaarse producten zo eerlijk mogelijk te verdelen maakt de regering gebruik van een distributiestelsel. Elke Nederlander krijgt een Distributiestamkaart. Hiermee kunnen ze bonnen halen waarmee eten kan worden gekocht. Aanplakbiljetten en kranten geven overzichten welke producten voor welke bonnen beschikbaar zijn.

Distributiekantoren zijn verantwoordelijk voor het aanleveren van de bonnen. In Friesland heeft elke grote gemeente een kantoor. In kleinere gemeenten zoals Barradeel, Hennaarderadeel, IJlst en Hindeloopen zitten agentschappen.

Eind 1943 introduceert de bezetter een nieuw document: de Tweede Distributiestamkaart. Deze is direct gekoppeld aan het persoonsbewijs, waardoor het voor het verzet moeilijker wordt om onderduikers illegaal te voorzien van schaarse producten.

ruilhandel en de zwarte markt

Als het aanbod van goederen beperkt is en de vraag groot, verzinnen mensen alternatieven om te krijgen wat ze willen. Zo ontstaat er in bezet Nederland een levendige ruilhandel. Niet-rokers ruilen hun tabaksbonnen tegen andere bonnen. Anderen ruilen overtollige textiel tegen levensmiddelen.

Natuurlijk maken ook mensen misbruik van de situatie. Zwarthandelaren vragen woekerprijzen voor producten als illegaal geslacht vlees. Om de zwarthandel tegen te gaan richt de bezetter de Centrale Crisis Controledienst (CCCD) op. Op zwarte handel staan hoge boetes en er bestaat de kans om als straf in een Nederlands of Duits kamp terecht te komen.

Ook het verzet roept door middel van illegale pamfletten op om de zwarte handel tegen te gaan. 'Bedenkt echter wel, dat zwarte handel de grootste vijand is van de mindergegoeden uit ons volk. Ieder die hieraan meedoet, pleegt een aanslag op het voedsel van hen, die het niet kunnen betalen en zij moeten bij de terugkomst onzer wettige overheid, op de zwaarste straffen rekenen.'

Het Zwarte prijspeil in vergelijking met de officiële prijzen

Artikelen	Eenheden	Officiële prijzen 1944	Zwarte prijzen		
			1942	1943	Winter 1944/1945
1. Aardappelen	kg	f 0,10	f 0,40	f 0,40	f 7,—
2. Brood	800 gr	" 0,19	" 0,98	" 1,18	" 40,—
3. Boter	kg	" 2,60	" 25,—	" 45,—	" 150,—
4. Vet, gesmolten rund-	"	" 1,40	" 30,—	" 50,—	" 150,—
5. Kaas v. v.	"	" 1,75	" 5,50	" 14,—	" 60,—
6. Melk, gestandaardiseerd	liter	" 0,17	" 0,80	" 1,—	" 10,—
7. Rundvleesch	kg	" 1,60	" 6,—	" 15,—	" 60,—
8. Suiker	"	" 0,55	" 4,—	" 14,—	" 80,—
9. Zout	"	" 0,17	" "	" "	" 10,—
10. Eieren	stuk	" 0,10 ⁵	" 0,85	" 1,25	" 7,—
11. Bruine bonnen	kg	" 0,50	" 2,75	" 3,—	" 40,—
12. Tarwebloem	"	" 0,26	" 3,50	" 8,—	" 60,—
13. Tarwe	"	" "	" 3,—	" 3,50	" 50,—
14. Rogge	"	" "	" 2,—	" 3,—	" 45,—
15. Havermout	"	" 0,34	" 7,50	" 8,—	" 55,—
16. Cognac	liter	" 4,—	" 25,—	" 70,—	" 150,—
17. Jenever	"	" 3,50	" 25,—	" 70,—	" 140,—
18. Sigaretten	20 st.	" 0,90	" 2,50	" 6,—	" 60,—
19. Tabak incl. amateur	50 gr.	" 0,80	" "	" 3,—	" 28,—
20. Lucifers	pak	" 0,15	" "	" 3,50	" 10,—
21. Schoenen, heeren	paar	" 7,90	" 40,—	" 65,—	" 150,—
22. Heerencostuum	stuk	" 52,50	" 200,—	" 350,—	" 1000,—
23. Rijwielbuitenbanden, Para	"	" 3,55	" 40,—	" 150,—	" 400,—
24. Rijwielbinnenbanden	"	" 1,10	" 10,—	" 25,—	" 90,—
25. Anthraciet	mud	" 3,—	" 16,—	" 17,50	" 160,—

Door schaarste en gebrek stijgen, ondanks de distributiemaatregelen, de prijzen tijdens de oorlogsjaren snel.